

УДК 78.071(477.53)ЛЕВЧЕНКО

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2023.28.293178>

Вікторія Гайдамака, м. Полтава

МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА Г. С. ЛЕВЧЕНКА

У статті визначено сутність поняття «музична педагогіка», охарактеризовано її структурні компоненти на прикладі діяльності професора Г. С. Левченка. Репрезентовано різні підходи викладача-митця до навчання та виховання студентів. Встановлено, що педагог-музикант Левченко у своїй навчально-виховній діяльності значну увагу приділяв добору репертуару, роботі зі змістом твору-пісні, власному прикладові як засобу впливу на студентську аудиторію. Авторка оперує оригінальними документами, зокрема концертними програмами, для аналізу педагогіки професора Левченка.

Ключові слова: музична педагогіка, педагогічна діяльність, виховна роль репертуару, аналіз твору-пісні, власний приклад педагога.

Постановка проблеми. Музика, пісня – домінантні мистецькі складові в системі формування гармонійної, духовно багатой особистості. Дитина від народження повинна знаходитися в благодатній аурі творчості рідного народу. Енергетичний вплив колискової на фізичний і психоемоційний стан немовляти неможливо переоцінити. Матусин голос, чари рідного слова, ніжна мелодія не тільки навіюють спокій, дають відчуття захищеності, а й міцно єднають (генетичний зв'язок) з родом та народом. Пісня володіє магичною силою впливу на душу людини, зачіпаючи її найтонші струни, викликаючи глибокі переживання, емпатію, спонукаючи переосмислювати себе і своє призначення.

Усі, хто причетний до виховного процесу, мусять усвідомлювати силу народної пісні у формуванні національної свідомості дитини та ефективно використовувати її в родинній педагогіці, дошкільній освіті, а потім на вищих щаблях навчання аж до вишу. Музика, спів – запорука гармонійного розвитку особистості, адже перебування в стані емоційного піднесення дає поштовх і до власної творчості, незалежно від того, яку спеціальність обрала людина. Якщо ж говорити про фах педагога, то це обов'язкова вимога підготовки майбутнього вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виняткову роль пісні у вихованні молодого покоління досліджували М. Вовк, В. Ірклієнко, О. Красовська, О. Отич, І. Охріменко, В. Процюк, Н. Савченко та ін.; вплив хорового мистецтва на формування особистості вивчали О. Васильєва, А. Соколова, І. Парфентьєва та ін. (детальний аналіз проблеми див. у Р. Лоцман (2023)). Освітню діяльність і багатогранну творчість Г. Левченка висвітлено в біобібліографічному словнику (2013), колективній монографії «Кафедра музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: ретроспективний аналіз» (Левченко, Дем'янюк, Вовченко, Гайдамака, & Лобач, 2020), науково-популярних книгах і численних статтях автора (Гайдамака, 2004, 2017), на сьогодні найбільш повно її представлено в дисертації доктора філософії Ю. Комишан «Мистецько-педагогічна діяльність Григорія Левченка» (2021).

Мета статті – з'ясувати домінуючі методи, форми, прийоми музичної педагогіки професора Г. С. Левченка.

Методи дослідження. Для реалізації мети було використано ретроспективний аналіз викладацької та виховної діяльності педагога-музиканта.

Виклад основного матеріалу. Усі аспекти впливу пісенного мистецтва на формування особистості майбутнього вчителя завжди тримав у своєму полі зору професор кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (далі – ПНПУ імені В. Г. Короленка) Григорій Семенович Левченко (1933 – 2022). Репетиції українського народного хору «Калина», створеного ним у 1979 році, стали творчою лабораторією, де маестро невтомно вибудовував мистецькі смаки своїх студентів, розвивав музикальні здібності та, найголовніше, виховував патріотів України.

Професор-музикант Левченко володів різними методами, прийомами, формами роботи зі здобувачами вищої освіти, передовсім «калінянами».

З-поміж огрому педагогічних підходів Григорія Семеновича найперше акцентуємо його увагу до репертуару. Пісні, які виконувала «Калина», благотворно впливали і на слухачку

авдиторію, і на хористів. У зв'язку з цим згадаємо кілька концертних програм.

<p><i>Програма концерту українського народного хору «Калина» (26.10.2011, міжнар. наук. конференція)</i></p>	<p><i>Програма концерту українського народного хору «Калина» (12.03.2015, наук. конференція)</i></p>
<p>1. Українська народна пісня на слова Т. Г. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий».</p> <p>2. Українська народна пісня в обробці Г. Левченка «Ой у лузі червона калина».</p> <p>3. Українська народна пісня в обробці Г. Левченка «Ой у лузі та ще й при березі» (Солісти – заслужені артистки України Н. Мізева і Н. Сулаєва).</p> <p>4. Українська народна пісня в обробці Г. Левченка «Їхав козак за Дунай».</p> <p>5. І. Кириліна, сл. В. Цілого «Лелеча доля». Солісти – заслужена артистка України Н. Сулаєва та А. Хаустова.</p> <p>6. Українська народна пісня на слова Л. Глібова «Стоїть гора високая», обробка Г. Левченка. Соліст – заслужений працівник культури України М. Герасименко.</p> <p>7. А. Пашкевич, сл. Д. Луценка «Мамина вишня». Виконують заслужені артистки України Н. Мізева і Н. Сулаєва.</p> <p>8. Українська народна пісня «Пливе човен». Виконують Н. Ремезова, О. Харченко.</p> <p>9. Г. Левченко, слова народні «Посіяла василечків». Солістка – заслужена артистка України Н. Сулаєва.</p> <p>10. Українська народна мелодія «Ватра». Виконує оркестрова група хору, соліст – К. Дудник</p> <p>11. Г. Левченко, сл. Т. Шевченка. «Од села до села». Солістка – заслужена артистка України Н. Мізева</p> <p>12. Г. Левченко «Українська фантазія».</p>	<p>1. Українська народна пісня на слова Т. Г. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий».</p> <p>2. Г. Левченко, сл. М. Бойко «Земле рідна моя». Солісти – заслужені артистки України Н. Мізева і Н. Сулаєва.</p> <p>3. Українська народна пісня в обробці Г. Левченка «Їхав козак за Дунай».</p> <p>4. В. Захарченко, сл. Т. Шевченка «Вітре буйний». Солістка – С. Кулініч.</p> <p>5. Є. Козак, сл. Т. Г. Шевченка «Думи мої».</p> <p>6. Українська народна пісня на слова Л. Глібова «Стоїть гора високая», обробка Г. Левченка. Соліст – заслужений працівник культури України М. Герасименко.</p> <p>7. І. Кириліна, сл. В. Цілого «Лелеча доля». Солісти – заслужена артистка України Н. Сулаєва та О. Єщенко.</p> <p>8. О. Чухрай, сл. Б. Олійника «Благословіння». Солістка – заслужена артистка України Н. Мізева.</p> <p>9. С. Гулак-Артемівський «Владико неба і землі». Соліст – С. Куць</p> <p>10. Г. Левченко «Українська фантазія». Солістка – заслужена артистка України Н. Мізева</p> <p>Ми – українці – великі життєлюбці. Пісню вихлюпуємо радість, пісню виплакуємо горе, пісню вимолюємо надію. У цей непростий для нас час хочемо звернутися до Всевишнього, щоб допоміг вистояти, захистити рідну землю, зберегти свободу й державність.</p> <p>11. М. Лисенко, сл. О. Кониського «Молитва за Україну».</p>

Упродовж десятиліть, за невеликим винятком, концерти «Калини» відкривала українська народна пісня на слова Тараса Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий». Це – свідомий вибір Маестро: поезія Кобзаря, яку вважають неофіційним гімном українців, у неперевершеному (це доводилося чути від багатьох!)

виконанні хору мала на публіку неймовірний вплив. Сильні голоси виконавців разом з віртуозною грою оркестрантів відтворювали не лише велич та силу народу-борця, а й пробуджували приспані національні гени, викликаючи почуття гордості, гідності, самоповаги, самоусвідомлення себе українцем. Пісня у виконанні «Калини» мала незбагненні чари: розправляла плечі, піднімала з колін, зцілювала від хвороби меншовартості, другосортності. І не лише слухачів, а й нас, виконавців-калинян.

Друга в концертній програмі за 2011 рік пісня, відома нині кожному українцеві, – «Ой у лузі червона калина похилилася». Інший час написання твору, однак проблема та сама – національне відродження, самостійність і незалежність. «Калина» цією піснею була в набат задовго до страшної широкомасштабної війни 2022-го. Точніше це робив маестро Левченко – сміливо, цілеспрямовано, наполегливо!

Тема любові до рідної землі звучить і в написаній Григорієм Левченком пісні на слова Марійки Бойко «Земле рідна моя». Він миттєво реагував на загрози й виклики часу. Події 2014 року в Криму й на Донбасі повернули до репертуару «Калини» такі українські народні пісні, як «Да що на горі імбер» (обробка Є. Савчука), «Їхав козак з України».

Обов'язковими в концертних програмах були твори, які оспівували звитягу й героїзм козацтва: «Не громи в степах гудуть» (музика А. Авдієвського, вірші Д. Луценка), українські народні пісні «Байда» (обробка Г. Хоткевича), «Ой не розвивайся, та сухий дубе», «Їхав козак за Дунай» (обробка Г. Левченка).

Переймався маестро Левченко прищепленням вихованцям любові до матері, до батьківського дому («Лелеча доля» (музика І. Кириліної, слова В. Цілого), «Мамина вишня» (музика А. Пашкевича, слова Д. Луценка). Особливо скрупульозно добирав пісні про кохання («Чайка степова» (музика І. Сльоти, слова А. Славути), «Там, де ми ходили», «Цвіте терен», «Ой гай, мати, гай» (музика Г. Левченка), «Буду милого ждять» (музика Г. Левченка, слова А. Пашка). Любив і мистецьки втілював жартівливі твори: «Посіяла василечків» (музика Г. Левченка, слова народні), «Заспіваймо пісню веселеньку» (обробка Г. Левченка),

українські народні пісні «Якби в лісі гриби не родили» та «Співай, соловейку».

Щороку до дня народження Кобзаря Г. Левченка зі своєю «Калиною» готували пісенну Шевченкіану – справжні уроки національного виховання. Тож, окрім «Реве та стогне Дніпр широкий», у репертуарі «Калини» були й інші твори на вірші Т. Шевченка: «Думи мої» (музика Є. Козака), «Вітре буйний» (музика В. Захарченка), «Бандуристе, орле сизий» (обробка Я. Орлова), «Од села до села» (музика Г. Левченка), «У перетику ходила», «Ой чого ти почорніло, зеленее поле» (музика А. Литвинова).

Програма концерту українського народного хору «Калина» (9.03.2010)	Програма концерту українського народного хору «Калина» (20.05.2011)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Українська народна пісня на слова Т. Г. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий». 2. А. Литвинов, сл. Т. Шевченка «Ой чого ти почорніло, зеленее поле», переклад для народного хору Г. Левченка. 3. С. Шевченко. Фрагмент Концерту для фортепіано з оркестром, переклад для народного хору Г. Левченка. Солісти – заслужені артистки України Н. Мізева і Н. Сулаєва, партія фортепіано – Н. Павленко. 4. Українська народна пісня в обробці Г. Левченка «Їхав козак за Дунай». 5. Українська народна пісня «Ой у лузі червона калина похилилася». 6. А. Авдієвський, вірші Д. Луценка «Не громи в степах гудуть». 7. Українська народна пісня на слова Л. Глібова «Стоїть гора високая», обробка Г. Левченка. Соліст – заслужений працівник культури України М. Герасименко. 8. Українська народна пісня «Ой у полі нивка». 9. І. Попович, сл. О. Дороша «Ой вітре». Соліст – С. Куць. 10. Українська народна пісня «Пливе човен». Виконують Н. Буць, О. Харченко. 11. Г. Левченко «Українська фантазія». Солістка – заслужена артистка України Н. Мізева 	<p>Високодостойна українська громадо! Ми зібралися сьогодні з нагоди пошанування 150-ї річниці від дня перепоховання Великого Кобзаря, перенесення праху Т. Г. Шевченка з Петербурга до Канева, на Чернечу Гору. Здійснилася його заповітна мрія – бути похованим «серед степу широкого, на Україні милій».</p> <p>Пошановуючи цю дату, ми маємо можливість вкотре досягнути велич і глибину поетового слова, його любов до народу й України. Сьогодні для вас прозвучать українські народні пісні, які так любив співати поет, та твори на слова Кобзаря.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українська народна пісня на слова Т. Г. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий». 2. Є. Козак, сл. Т. Г. Шевченка «Думи мої». 3. С. Шевченко. Фрагмент концерту для фортепіано з оркестром, переклад для народного хору Г. Левченка. Солісти – заслужені артистки України Н. Мізева і Н. Сулаєва, партія фортепіано – Н. Павленко. 4. Українська народна пісня в обробці Г. Левченка «Їхав козак за Дунай». 5. Українська народна пісня в обробці Є. Савчука «Да що на горі імбер». Солістка – О. Єщенко.

12. Г. Левченко, сл. Т. Шевченка «Од села до села».	6. І. Кириліна, сл. В. Цілого «Лелеча доля». Солісти – заслужена артистка України Н. Сулаєва та А. Хаустова.
13. Українська народна пісня «Гай зелененький».	7. Українська народна пісня на слова Л. Глібова «Стоїть гора високая», обробка Г. Левченка. Соліст – заслужений працівник культури України М. Герасименко.
14. М. Лисенко, сл. О. Кониського «Молитва за Україну».	8. Г. Левченко, сл. Т. Шевченка «Од села до села».
	9. Г. Левченко «Українська фантазія».
	10. М. Лисенко, сл. О. Кониського «Молитва за Україну».

Величним і дотепер бачу / чую концерт українського народного хору «Калина», котрий відбувся 27 березня 2014 року в рамках фестивалю «Дні М. Лисенка в Полтаві – 2014», присвяченому 200-річчю Великого Кобзаря. Тут до кожної пісні маестро зобов'язав мене, як ведучу, писати коротке пояснення-коментар, що готувало слухача до глибинного сприйняття твору.

1. Розпочинає наш концерт могутній хорал на слова О. Кониського й музику М. Лисенка «**Молитва за Україну**». Цей твір, за задумом авторів, був призначений для української молоді, у ньому висловлювалося заповітне бажання бачити Україну осяяною «волі і світу промінням», «світлом науки і знання». Проте пісня виходить за рамки молитви, демонструє широку гаму високих почуттів любові до України, віри в краще майбутнє народу.

2. Продовжує нашу Шевченкіану твір «**Думи мої**», написаний 1839 року в Петербурзі. Уже викупили Тараса з кріпацтва, уже навчався він в Академії мистецтв, а туга за рідною землею, прагнення визволити покріпачений народ виливалися в таких болючих і щирих поезіях, як «Думи мої...», цей твір – програма поета. Покладений на музику, він став гімном творчості Кобзаря. Музика Є. Козака, слова Т. Шевченка «Думи мої».

3. 1848 рік. Тарасові всього 34, а його вже називають Батьком нації, Генієм, Пророком, Апостолом духу, Проводирем за написані геніальні твори: «Розрита могила», «Великий льох», «Холодний яр», «Мені однаково», поеми «Сон», «Кавказ», «Єретик». Чого тільки варті рядки із «Заповіту»! «...Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте!» Здавалося б, і мертвого піднімуть на боротьбу такі слова. Та поет іронічно зазначає: «А братія мовчить собі, витріщивши очі!» І тоді Кобзар вдається до дещо жорстокого прийому: у вірші «Ой люлі, люлі, моя дитино», щоб розбудити, підняти з колін народ на боротьбу зі злом, вселяє в душу матері над колицкою сина сум'яття і страх бути проклятою своєю ж дитиною за те, що батьки не подбали про долю дітей, пустивши їх жити в такий жорстокий, несправедливий світ. Можливо, поетові думалося, що страх бути проклятим прийдешніми поколіннями підніме люд з колін. Та де там! Уже через рік Шевченко напише: «Десяте літо вже минуло, як «Кобзаря» я людям дав, а їм наче роти зашито, неначе й не було мене». То, може, аж тепер судилося виконати священні заповіді Великого Кобзаря?!

До вашої уваги твір Т. Шевченка **“Ой люлі, люлі, моя дитино”** (музика невідомого автора). Солістка – Н. Сулаєва, супровід О. Харченка та В. Яковлєва.

4. Для ранньої творчості поета дуже характерний жанр балад, у яких автор використовував багатий матеріал з усної народної творчості. Шевченкова «Тополя» увійшла до першого видання «Кобзаря», у ній поет дуже тонко передав страждання молодої дівчини, котра не змогла пережити розлуку з коханим і стала тополею. До вашої уваги фрагмент із поеми-кантати **“Тополя”** (муз. Г. Верьовки, вірші Т. Шевченка та О. Олеся).

5. Поезія 1838 року **«Думка»**, що починається словами «Вітре буйний, ти з морем говориш», не потребує особливих коментарів. Потужніше про біль утраченого кохання і відчай довічної самоти, мабуть, не скажеш...

Муз. В. Захарченка, сл. Т. Шевченка **«Вітре буйний»**. Солістка – С. Кулініч.

6. Вірш **«Бандуристе, орле сизий»** присвячений другу Т. Шевченка – видатному історикові, поету й етнографу Миколі Андрійовичу Маркевичу. М. Маркевич одним із перших пов'язав мотив героїзму козацтва з політичним становищем тодішньої України. Він автор книги **«Історія Малоросії»**, у якій захищав національну гідність українців, їх право на самостійну історію. Микола Андрійович засвітився ще одною гранню свого таланту, поклавши в 1847 році на музику вірш Шевченка **«Нащо мені чорні брови»**.

Українська народна пісня в обробці Я. Орлова **“Бандуристе, орле сизий”**. Соліст – заслужений працівник культури України М. Герасименко.

7. Український народний хор **«Калина»** продовжує Шевченкіану піснею Г. Левченка на слова Т. Шевченка **«Од села до села»**. Це уривок з поеми **«Гайдамаки»**: сивий кобзар грає-веселить піснями змучених кривавими битвами лицарів волі, козацька душа у вирі вогню й крові рветься до світла, до краси, до пісні. (Солістка – заслужена артистка України Н. Мізева.)

8. Чимало є спогадів про Шевченка як співака, про його велику любов до народної пісні, про те, що він мав неабиякий голос і, співаючи, глибоко переймався сам тією піснею і хвилював інших. З-поміж улюблених пісень поета були **«Ой зійди, зійди, ти, зірньоно вечірня»**, **«Забіліли сніги, заболіло тіло, ще й головонька»**, **«Понад морем-Дунаєм вітер явір хитає»**. А на весіллі у П. Куліша Шевченко вразив усіх досконалим виконанням козацької пісні **«Ой Морозе, Морозенку»**.

Наступний твір у виконанні хору **«Калина»**, переконана, змусив би Т. Шевченка й затанцювати (до цього, зазначимо, він теж мав хист) – це віночок українських народних пісень, які автор об'єднав тематично, створивши своєрідну пісенну новелу – життєрадісну й запальну.

Г. Левченко. **«Українська фантазія»**.

9. Хор **«Калина»** закінчує Шевченкіану українською народною піснею **“Реве та стогне Дніпр широкий”**. Це уривок із романтичної балади Т. Шевченка **«Причинна»**, він став неофіційним гімном українців усього світу, його вони слухають стоячи. Це твір, який будить наші приспані гени, об'єднує й зобов'язує.

Наступним прийомом педагога-музиканта Г. Левченка стала постійна серйозна робота над змістом пісні, яку виконуватимуть калиняни. Григорій Семенович, аналізуючи твір, розкривав / розкодовував закладені в ньому почуття, переживання, думки. «Ви тільки вдумайтеся в ці рядки!» – часто звучало його емоційно-піднесене. «Це ж як усе треба передати вам, мої рідні», – довірливо звертався розчулений до сліз пісенним рядком. І ми ніяковіли, бо такі справді не замислювалися над глибиною сенсу тієї чи тієї пісні. Усвідомивши зміст, проїнявшись художньо-змістовим наповненням пісні-твору, починали вивчати партії.

Відзначаю таку особливість педагогіки Маестро, як навчання / виховання власним прикладом. Наш Левченко кожен ноту проспівував, показуючи і тенорам, і баритонам, і сопрано, й альтам, як мусить звучати. Співав майстерно! Характер передавав філігранно, не допускав і не пропускав фальшивих нот. Найбільше застерігав від фальші душевної! «Глядач, – говорив він, – пробачить, якщо часом нечисто заспіваєте, але не пробачить нещирості, байдужості». І ось «номер» готовий: зведена репетиція з оркестром, останні зауваження перед концертом. «Який прекрасний твір ми зробили!» – повторював час від часу, а калиняни втішено усміхалися: догодити маестро Левченкові нелегко, бо – дуже вимогливий, передовсім до себе! Тепер розумію: поки над репертуаром працювали, отримували знання з історії, етнографії, фольклору, літератури, мови. Нерідко Григорій Семенович розповідав випадки зі свого життя (слухали його, як заворожені: оповідач він був непересічний!). Училися ми в нього ставленню до навчання, до праці, до людей.

Завжди Григорій Семенович – узірець для наслідування. Скрупульозність у роботі, закоханість у пісню, професіоналізм, вміння навчити, показати, розбудити уяву. Співає, малює, пародіює – і все для того, щоб вихованці зрозуміли. Цікавий, оригінальний, веселий і суворий, одним словом, неймовірний! «Або ви цю пісню заспіваєте, як я вимагаю, – говорив він, – або доведеться від неї відмовитися. Можливо, ви ще не готові до виконання такого твору...». Кожна вивчена пісня – сходинка до мистецької й духовної вершини.

А ще знали про естетику костюму, гриму, поведінки на сцені, бо коли ти на неї вийшов, то вже артист, творець і маєш забути про особисті негаразди, фізичний біль. Прикладом у цьому теж слугував керівник «Калини».

Ми, калиняни, купалася в його Світлі, у його Любові, яку він щедро дарував! Він людей зцілював, окрилював, надихав! «Калина» під час концертів, гастрольних подорожей – океан щастя! Сміх, жарти! А Маєстро попереду! Запалює, надихає, водограй енергії, повчальні й кумедні історії на репетиціях... Ми зачаровано слухаємо або вибухаємо сміхом... Люди, проходячи повз аудиторію, де репетирувала «Калина», зацікавлено зупиняються. Що там відбувається?! Маєстро Левченко проводить заняття, а вони в нього завжди особливі, бо діти на них щасливі! Увесь педуніверситет заздрив тим, кого прийняли в «Калину»! Співати там – то честь, гордість, то щастя! Це все робив Він – Майстер пісенного дива! А ми дивилися і собі намагалися хоч чимось бути схожими, хоч трішечки! І ви знаєте, спрацьовувало, хай були не такі яскраві, як Він, але мистецтво спілкування, навчання, що йшло від Г. Левченка, допомагало знаходити ключик до сердець учнів.

Іще про власний приклад педагога: Григорій Семенович увічнив пам'ять свого вчителя Сергія Амосовича Шевченка, повернувши до життя його фрагмент Концерту для фортепіано з оркестром і переклавши його для народного хору. Цей монументальний твір став виявом великої любові Маєстро до свого наставника, вдячності за науку. С. Шевченко був для Г. Левченка зразком педагога, людини. Коли відбулася прем'єра твору, зал сповнився оваціями. У присутньої на концерті доцента кафедри музики О. О. Лобач народилася поезія:

*У серці розстелилась барвінково
Українська рідна пісня калинова
«Ой у лузі», – лине в небеса.
Злилася нероздільно й нездоланно
Народний хор, оркестр, фортепіано.
Соборувала їх Свята Краса.
Співає чорноброва Україна
Устами стоголосої «Калини».*

*Благає щастя-долі для синів.
І дзвоном б'є у розп'яті груди,
І наші онімлі душі будить:
«Прокиньтесь, люди, від убогих снів!!!»
Останній звук бринить і завмирає
І тиша життєдайна світом сяє,
І віра підіймає нас з колін.
...Так ожили пожовклі сторінки
У естафеті сина піснєдзвінкій...
Прийміть, маестро, доземний уклін!*

Пісня заворожує, притягує, навчає. Згадую посвяту в студенти далекого 1984 року. Перед нами, першокурсниками, виступала «Калина». Цей колектив був на устах у багатьох моїх однокурсниць, які мріяли в ньому співати, а я не знала нічого, бо приїхала з іншої області. Та коли почула виступ хору, то зрозуміла дівчат. Я була шокована силою голосів, виконавською майстерністю, хоча «Калина» як колектив тоді була ще зовсім юною – їй виповнилося п'ять років. Коли ж вийшов на сцену Григорій Левченко і запросив охочих залишитися на прослуховування, я, на відміну від однокурсниць, посоромилася й не пішла. Проте «Калиною» «захворіла», два місяці збиралася з силами й нарешті наважилася стати перед Маестро. Відтоді хор «Калина» став для мене другою родиною, Григорій Семенович – учителем і батьком, соратником і порадником. Я служила «Калині» вірою й правдою, це була ще одна моя робота, після школи, у другу зміну. І не лише в мене, а й у Наталії Сулаєвої, Наталії Мізевої, Володимира Яковлева і багатьох інших хористок і хористів, для яких «Калина» – духовна потреба, школа мистецтва, крила натхнення й творчості. Тож, переконана: секрети музичної педагогіки Григорія Левченка – людини, музиканта, вихователя – треба шукати у феномені «Калини».

У своїй книзі «Сповітий вітрами» я назвала Григорія Семеновича характерником. Звісно, вклала в це слово метафоричний зміст, маючи на увазі його відданість справі, пристрась, якими запалював і вів за собою, вимогливість, одержимість, з якими підходив до кожного твору, кожного концерту. Здавалося, у нього були надможливості, наденергія. Він ними щедро ділився з нами, його учнями, закликаючи віддаватися справі до кінця. І

справді, на репетицію йшли, як на свято, з репетиції теж: не було втоми, була радість, натхнення, щоб братися за інші справи. «Калина» в моєму студентському, а потім учительському житті стала благословенним інтермецо між парами, уроками, родинними клопотами. Звісно, це магія мистецтва, але це і магія педагога, який умів не тільки навчити грамотно й красиво співати, а й прищепив любов до цієї нелегкої праці.

Висновки. Мені в «Калині» пощастило співати з юності і до сивини, це були роки копіткої праці, концертів, подорожей паралельно з важкою роботою педагога-словесника... І все ж тепер, з висоти років, називаю час перебування в складі хору «Калина» святом. Такий заряд енергії й віри в себе несла після репетиції, ідучи додому, щоб сісти за зошити, конспекти. З цим світлом ішла до дітей, розповідала їм про силу та красу пісні української, усе, що відчула й пережила під орудою Маестро. А ще приводила учнів на концерти, щоб хоч раз почули, яка вона, справжня українська пісня! Які вони, українські голоси! Який ми талановитий народ! Як треба себе шанувати, берегти духовні скарби! Бо ми таки ж найвродливіші, найталановитіші, найбагатші! Треба твердо на цьому стояти і працювати не покладаючи рук! Щоб ніякі зайти нас не знищили.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в подальшому вивченні музично-педагогічного досвіду професора Г. С. Левченка з опорою на спогади тих, хто безпосередньо співпрацював з Маестро, навчався в нього.

Список використаної літератури

- Гайдамака, В. М. (2004). *Сповитий вітрами*. Полтава: Дексі-прінт.
- Гайдамака, В. М. (2017). *Український народний хор «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. Полтава: Сімон.
- Комишан, Ю. В. (2021). *Мистецько-педагогічна діяльність Григорія Левченка*. (Дис. д-ра філософії). Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава.
- Левченко, Г. С., Дем'янюк, Н. Ю., Вовченко, С. В., Гайдамака, В. М., Лобач, О. О. (2020). *Кафедра музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: ретроспективний аналіз*: монографія. (2-ге вид.). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Лоцман, Р. (2023). Пісенні ігри як засіб формування культури україноспіву в дошкільнят. В кн. *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. праць (Вип. 27, с. 211-226). Київ; Полтава.
- Сулаєва, Н. В. (Упоряд.), Момот, І. М., Степаненко, М. І. (Передм.). (2013). *Григорій Семенович Левченко*: біобібліогр. покажч. Полтава: Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. (Науковці університету).

Viktoriia Haidamaka

H. S. LEVCHENKO'S MUSIC PEDAGOGY

This article combines scientific approaches to understanding the pedagogical work of Professor Hryhorii Semenovych Levchenko with his expressive and emotional memories. The relevance of the article is due to the ongoing interest of researchers in the figure of the contemporary educator, including Professor H. Levchenko.

The author emphasizes the role of song in the education of a nationally conscious and self-aware citizen of Ukraine. She convincingly argues that the aspects of the influence of musical art on the formation of the personality of future teachers have always been the foundation of the teaching and choral work of Hryhorii Levchenko. The Ukrainian folk choir "Kalyna," created by Hryhorii Semenovych in 1979, became the creative laboratory of the professor, as the researcher believes. Therefore, the goal of the article is to clarify the dominant techniques of Professor H. S. Levchenko's music pedagogy.

The article establishes that the pedagogue-musician Levchenko paid significant attention to repertoire selection, working with the content of song compositions, and setting an example as a means of influencing the student audience in his educational and upbringing activities. The author relies on original documents, including concert programs, for the analysis of Professor Levchenko's pedagogy.

Keywords: musical pedagogy; pedagogical activity; the educational role of the repertoire; song analysis; a teacher's own example.

References

- Haidamaka, V. M. (2004). *Spovytyi vitramy [Wrapped by the winds]*. Poltava: Deksi-print [in Ukrainian].
- Haidamaka, V. M. (2017). *Ukrainskyi narodnyi khor «Kalyna» Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka [Ukrainian Folk Choir "Kalyna" of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University]*. Poltava: Simon [in Ukrainian].
- Komyshan, Yu. V. (2021). *Mystetsko-pedahohichna diialnist Hryhoriia Levchenka [Hryhoriy Levchenko's artistic and pedagogical activity]*. (PhD diss.). Poltava [in Ukrainian].
- Levchenko, H. S., Demianko, N. Yu., Vovchenko, S. V., Haidamaka, V. M., & Lobach, O. O. (2020). *Kafedra muzyky Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka: retrospektyvnyi analiz [Department of Music of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University: retrospective analysis]: monohrafiia (2-he ed.)*. Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Lotsman, R. (2023). Pisenni ihry yak zasib formuvannia kultury ukrainospivu v doshkilniat [Singing games as a means of forming the culture of Ukrainian singing in preschoolers]. In *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Aesthetics and ethics of pedagogical action]: zb. nauk. prats (Is. 27, pp. 211-226)*. Kyiv; Poltava [in Ukrainian].
- Sulaieva, N. V. (Comp.), Momot, I. M., & Stepanenko, M. I. (Preface). (2013). *Hryhorii Semenovych Levchenko [Hryhoriy Semenovych Levchenko]: biobibliohr. pokazhch*. Poltava: Poltav. nats. ped. un-t imeni V. H. Korolenka. (Naukovtsi universytetu) [in Ukrainian].

Одержано 05.09.2023 р.